

Світовий досвід формування та використання фінансових інструментів НАТО в системах економічного забезпечення оборонних потреб держав

У статті здійснено комплексний аналіз світового досвіду формування та використання фінансових інструментів НАТО у системах економічного забезпечення оборонних потреб держав. Обґрунтовано, що фінансова архітектура Альянсу базується на поєднанні національних оборонних бюджетів із механізмами спільного фінансування, які охоплюють цивільний і військовий бюджети та Програму інвестицій у безпеку (NSIP). Визначено, що зазначені інструменти виконують не лише функцію ресурсного забезпечення, а й є інституційними механізмами координації, стандартизації та підвищення ефективності оборонного планування.

Досліджено особливості функціонування трастових фондів, Комплексного пакета допомоги, а також інноваційних фінансових механізмів, зокрема DIANA, NATO Innovation Fund та UNITE – Brave NATO, які формують технологічно орієнтований сегмент фінансової системи Альянсу. Встановлено, що сучасні тенденції розвитку цих інструментів характеризуються переходом від традиційного бюджетного фінансування до гнучких програмно-цільових та інвестиційних моделей, орієнтованих на підтримку інновацій, розвиток оборонно-промислових екосистем і забезпечення стійкості держав.

На основі порівняльного аналізу практик країн-членів і партнерів Альянсу визначено ключові закономірності інтеграції фінансових механізмів у національні системи оборонного менеджменту, зокрема їх роль у підвищенні ефективності використання ресурсів, розвитку інфраструктури та зміцненні технологічного потенціалу. Особливу увагу приділено досвіду України щодо використання відповідних інструментів в умовах повномасштабної війни та трансформації сектору безпеки і оборони.

Обґрунтовано, що імплементація фінансових інструментів НАТО сприяє підвищенню економічної стійкості, інституційної спроможності та обороноздатності держав, а також створює передумови для їх інтеграції у євроатлантичний безпековий простір.

Ключові слова: НАТО; фінансові інструменти; економічне забезпечення оборони; спільне фінансування; NSIP; трастові фонди; оборонні інновації; DIANA; оборонне планування.

Актуальність теми дослідження. У контексті поглиблення міжнародної кооперації у питаннях воєнно-економічної безпеки значної актуальності набуває вивчення світового досвіду застосування та інтеграції фінансових інструментів НАТО у національні механізми економічного забезпечення оборонних потреб. Держави-члени та партнери Альянсу демонструють різноманітні моделі залучення спільних фінансових ресурсів, адаптуючи їх до власних оборонних стратегій, економічних можливостей та інституційних особливостей. При цьому фінансові інструменти НАТО функціонують не лише як механізми ефективного перерозподілу ресурсів, але й як потужні інституційні драйвери модернізації, стандартизації та розвитку оборонних спроможностей, що підтверджує їхню ключову системну роль у зміцненні як національної, так і колективної безпеки.

Досвід країн Північної Америки, Західної та Центральної Європи свідчить, що інтеграція фінансових інструментів НАТО дозволяє досягати оптимального балансу між національним оборонним фінансуванням і спільними зобов'язаннями, сприяє формуванню стійких оборонно-промислових екосистем, а також підвищує технологічний рівень та оперативну спроможність збройних сил. Крім того, застосування таких інструментів сприяє глибокій гармонізації оборонного планування, зміцненню інституційної спроможності та успішній реалізації довгострокових стратегій розвитку сектору безпеки і оборони.

Вивчення міжнародних підходів є важливим також для України, яка перебуває у процесі глибокої трансформації оборонної сфери та адаптації її до стандартів НАТО. Аналіз світового досвіду дозволяє виокремити найбільш ефективні моделі залучення спільного фінансування, визначити їх потенційний вплив на економічну стійкість та обороноздатність держави, а також обґрунтувати методологічні основи інтеграції фінансових інструментів Альянсу у національну систему оборонного планування та ресурсного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика інтеграції міжнародної допомоги та формування економічних механізмів забезпечення оборони перебуває у центрі уваги таких вітчизняних дослідників, як: І.Абрамова, О.Булатова, Р.Гасин, Д.Грицишен, О.Джигора, М.Здровега, О.Ківлюк, А.Коновал, Ю.Мудра, Н.Панасенко, Н.Пилипенко, О.Птащенко, С.Свірко, В.Ткаченко, М.Ткач та інші.

Серед зарубіжних вчених, які спрямували свої дослідження на це питання, можна вирізнити Ч.Аткінсона, К.Гартлі, К.Ека, Г.Маттійса, М.Олсона, Т.Сандлера, А.Юра тощо. Попри наявність значної кількості наукових праць, питання комплексного аналізу фінансових інструментів НАТО як цілісної системи економічного забезпечення оборонних потреб держав та вивчення їх можливостей для підвищення обороноздатності України залишається недостатньо дослідженим, що зумовлює необхідність подальших наукових розвідок у цьому напрямі.

Метою статті є систематизація світового досвіду формування та використання фінансових інструментів НАТО, аналіз особливостей їх інтеграції в національні системи економічного забезпечення оборонних потреб держав-членів та визначення можливостей адаптації в системі економічного забезпечення оборонних потреб України.

Викладення основного матеріалу. Аналіз світового досвіду формування та використання фінансових інструментів НАТО в економічному забезпеченні оборонних потреб держав засвідчує, що фінансова архітектура Альянсу є фактично сталонною моделлю організації оборонних ресурсів у багатонаціональному середовищі [14]. Базовим методологічним орієнтиром для країн-членів і партнерів слугує поєднання національного фінансування оборони з механізмами спільного фінансування, які забезпечують функціонування інституцій НАТО, розвиток спільних спроможностей та реалізацію інфраструктурних проєктів та інноваційних ініціатив.

Згідно з офіційними документами НАТО, ключовими елементами цієї системи є три спільно фінансовані бюджетні компоненти:

- Цивільний бюджет;
- Військовий бюджет;
- Програма інвестицій у безпеку НАТО (NSIP) [12].

Дослідження Г.Маттійса присвячені фінансовій системі НАТО, що традиційно залишається недостатньо висвітленою у науковій літературі. Автор, спираючись на первинні бюджетні джерела, доводить, що НАТО функціонує як міждержавна організація з внутрішньою системою трьох ключових бюджетів, які фінансуються за узгодженою шкалою внесків на основі валового національного доходу (ВНД) країн-членів. Ця модель забезпечує прозорий розподіл фінансового навантаження, а також дає змогу поєднати принцип індивідуальної відповідальності із принципом спільного фінансування колективних спроможностей [9].

Питання розподілу фінансового навантаження (burden sharing) детально аналізуються у роботах К.Ека. Дослідник наголошує, що спільні бюджети НАТО (цивільний, військовий, NSIP) історично є механізмом балансування внесків держав-членів, даючи змогу менш потужним економікам робити відчутний внесок у колективну оборону через участь у фінансуванні інфраструктурних проєктів, спільних систем зв'язку, командно-штабних елементів тощо [3].

У сучасних умовах стратегічного посилення НАТО та зростання вимог до оборонних спроможностей Рада Альянсу застосовує середньострокове ресурсне планування на основі Плану спільних ресурсів (CFRP). У документах НАТО підкреслюється, що CFRP охоплює всі три джерела спільного фінансування – NSIP, військовий та цивільний бюджети – і є критично важливим інструментом, який забезпечує довгострокову узгодженість між потребами у спроможностях та доступними ресурсами [19]. Усе це свідчить про те, що світова практика формування фінансових інструментів НАТО ґрунтується на поєднанні триєдних підходів: бюджетного, програмно-цільового та стратегічно-планового.

Порівняльний аналіз функціонування фінансових механізмів оборони в країнах НАТО здійснює А.Юра, який розглядає їх з позицій оборонного менеджменту. Автор показує, що оборонні фінансові системи більшості держав-членів інтегрують два ключові блоки:

- національні оборонні бюджети, які фінансують власні збройні сили, оборонно-промисловий комплекс та пов'язані з обороною державні інституції;
- інструменти спільного фінансування НАТО, через які реалізуються інфраструктурні проєкти, командно-штабні спроможності та інші колективні заходи [7].

Згідно з позицією А.Юри, така структура фінансів забезпечує державам-членам можливість оптимізувати розподіл ресурсів, уникати дублювання інфраструктури та підвищувати рентабельність оборонних витрат за рахунок ефекту економії на масштабі та координації інвестицій у спільні спроможності. У цьому контексті Програма інвестицій у безпеку НАТО (NSIP) розглядається як ключовий інструмент довгострокових капітальних інвестицій, що фінансує об'єкти військової інфраструктури, системи зв'язку, розвідки, протиповітряної оборони тощо [7].

Важливим елементом світового досвіду є те, що спільне фінансування НАТО не заміщує, а стратегічно доповнює національні оборонні бюджети, забезпечуючи розвиток тих спроможностей, які мають транснаціональний характер і не можуть бути ефективно створені зусиллями однієї держави. Це стосується, зокрема, питань стратегічної авіаційної мобільності, спільних систем протиракетної оборони (далі – ПРО), комунікаційних мереж та інфраструктури розміщення сил передового базування.

Окремий напрямок формування і застосування фінансових інструментів НАТО пов'язаний із Тростовими фондами, які використовуються для підтримки країн-партнерів і розвитку їхніх оборонних та безпекових спроможностей. Офіційні документи НАТО виділяють низку ключових тростових фондів, серед яких визначальне місце посідають:

- Тростовий фонд зі зміцнення оборонних спроможностей (DCB);
- Тростовий фонд НАТО для підтримки Комплексного пакета допомоги Україні (CAP);
- Тростовий фонд партнерства НАТО [12].

У межах діяльності CAP реалізується понад 70 короткострокових і довгострокових проєктів, спрямованих на надання невідкладної нелетальної допомоги (зокрема, амуніція, медичні засоби, паливо, засоби зв'язку, протидронове обладнання) та розвиток спроможностей у сферах освіти, логістики, кібербезпеки та розмінування [18].

Такі інструменти демонструють, як фінансова архітектура НАТО використовується для підтримки оборонної стійкості партнерів у ситуації тривалої військової агресії. CAP, запроваджений на Варшавському саміті 2016 р. та суттєво посилений після повномасштабного вторгнення росії у 2022 р., розглядається в офіційних документах як ключова рамкова структура практичної допомоги, що поєднує дорадчу підтримку, тростові фонди та проєкти розбудови спроможностей. Світовий досвід свідчить, що саме через тростові фонди НАТО здійснює гнучке, адресне та політично легітимне фінансування заходів зміцнення оборони партнерів, що дозволяє уникати дублювання зусиль інших міжнародних інструментів допомоги [12].

Показовим є також приклад окремих країн-членів, які здійснюють цільові внески до тростових фондів НАТО для підтримки України. Так уряд Швеції у 2025 р. оголосив про значне фінансування CAP та Тростового фонду Агентства НАТО з підтримки та закупівель (NSATU) [6]. Кошти NSATU спрямовуються на фінансування закупівлі нелетальних засобів, обладнання і запасних частин на потреби України [18]. Цей приклад демонструє, як фінансові інструменти НАТО інтегруються в національні стратегії і стають невід'ємним елементом економічного забезпечення оборонних потреб не лише самих членів Альянсу, а й держав-партнерів, які потребують підтримки в умовах зовнішньої агресії.

Суттєвою рисою еволюції фінансових інструментів НАТО є поява інноваційно орієнтованих механізмів, спрямованих на розвиток передових технологій оборонного та подвійного призначення. Аткинсон Р., аналізуючи досвід Польщі у сфері участі в інноваційних ініціативах НАТО, підкреслює, що сучасні інструменти Альянсу – зокрема Інноваційний фонд НАТО (NIF) та мережа Акселератора оборонних інновацій для Північної Атлантики (DIANA) – виконують роль фінансових і організаційних платформ, які з'єднують держави-члени, оборонну промисловість, стартапи та наукові центри. Автор робить висновок, що участь держав у цих механізмах дає можливість не лише залучати інвестиції, але й інтегрувати національні інноваційні екосистеми в ширший євроатлантичний простір [1].

Український дослідник Р.Гасин разом з співавторами аналізує інноваційні проєкти НАТО у сфері оборони, роблячи акцент на функціонуванні таких стратегічних інвестиційних інструментів, як DIANA та NIF. На їхню думку, ці інструменти формують новий вимір фінансової архітектури НАТО, у межах якого ключовими об'єктами підтримки стають не стільки традиційні інфраструктурні об'єкти чи зразки озброєння, скільки технологічні платформи, стартапи та дослідницькі консорціуми, здатні забезпечити якісний прорив у сфері оборонних технологій [21].

Додатковим прикладом інтеграції інноваційних фінансових інструментів НАТО у національні системи оборонного розвитку є запуск спільної з Україною програми фінансування оборонних інновацій UNITE – Brave NATO [10]. UNITE – Brave NATO є цільовим координаційним інструментом Альянсу, спрямованим на мобілізацію, узгодження та прискорене спрямування економічних і фінансово-матеріальних ресурсів для забезпечення оборонних потреб України в умовах повномасштабної війни. Його ключова функція полягає не у створенні нового фінансового фонду як такого, а у формуванні інтегрованої платформи взаємодії між державами-членами НАТО, міжнародними донорами, оборонно-промисловим комплексом та національними інституціями України. У цьому сенсі UNITE – Brave NATO є «економічним хабом безпеки», який знижує транзакційні витрати координації, усуває фрагментацію допомоги та забезпечує її прив'язку до пріоритетів оборонного планування [10].

З економічної точки зору інструмент відіграє критичну роль у перетворенні політичної солідарності держав-партнерів на вимірювані оборонні спроможності. Через механізми консолідації донорських внесків, узгодження стандартів контрагування та синхронізації з процедурами оборонного планування НАТО (NDPP) UNITE – Brave NATO сприяє більш ефективному використанню фінансових ресурсів, мінімізує дублювання закупівель і підвищує прогнозованість постачань. Крім того, програма передбачає грантову підтримку проєктів у сферах протидії безпілотним системам, радіоелектронної боротьби, наземних роботизованих комплексів, систем розвідки та зв'язку, причому фінансування здійснюється на паритетних засадах з боку НАТО та українських інституцій. Це свідчить про те, що світова практика поступово зміщується від «класичної» моделі бюджетного фінансування до гнучких, проєктно орієнтованих механізмів, де ключовим ресурсом стають знання, інновації та технологічний потенціал [22].

Порівняльний аналіз використання фінансових інструментів НАТО різними країнами свідчить про суттєву диференціацію підходів до оборонного фінансування, інноваційної модернізації та розвитку спільних спроможностей Альянсу. Сполучені Штати Америки, відповідно до досліджень К.Ека та офіційної статистики НАТО, залишаються найбільшим донором спільних бюджетів і ключовим драйвером фінансування військового бюджету та Програми інвестицій у безпеку НАТО (NSIP). Завдяки цьому США відіграють домінуючу роль у формуванні оборонних витрат, забезпечують стратегічне лідерство, розвиток інфраструктурних об'єктів, систем зв'язку та модернізацію критично важливих оборонних мереж [3]. Така фінансова модель закладає підґрунтя для технологічної переваги Альянсу та підтримує його інституційну стійкість.

Велика Британія, що активно застосовує інструменти NSIP, бере участь у спільних оборонних закупівлях та інноваційних програмах, включно з NIF та DIANA. Офіційні урядові документи засвідчують, що британський підхід спрямований на розвиток стратегічної мобільності, кіберзахисту, а також на удосконалення систем зв'язку, що не лише підвищує інтероперабельність з іншими членами Альянсу, а й стимулює інноваційний сектор національної економіки, посилюючи її технологічну конкурентоспроможність [20].

Німеччина, за оцінками М.Маттейс, належить до найбільших донорів цивільного та військового бюджетів НАТО, що визначає її значення як ключового фінансового та інфраструктурного партнера в Європі. Її внески спрямовані на підтримку командно-штабних структур, розвиток логістичних можливостей і транспортної інфраструктури, що є критично важливим для швидкого розгортання сил НАТО, а також зміцнює оборонний потенціал Європи та сприяє збалансуванню безпекових навантажень у межах НАТО [8].

Польща, згідно з аналітикою Ч.Аткінсона, демонструє активну участь у програмах NSIP і DIANA, що відповідає стратегічному курсу держави на модернізацію оборонної інфраструктури та розвиток інноваційних технологій. Фокус на кібербезпеці та технологічних рішеннях дозволяє Польщі посилювати власні оборонні спроможності та сприяє поглибленню її інтеграції в інноваційні механізми НАТО [1]. Країни Балтії (Литва, Латвія, Естонія) використовують передусім інструменти NSIP для розвитку систем раннього попередження, зміцнення оборонної інфраструктури та забезпечення присутності союзних сил. Офіційні документи НАТО свідчать, що стратегічні інвестиції сприяють зміцненню оборонних позицій східного флангу Альянсу та підвищують стійкість цих держав перед зовнішніми загрозами, зокрема гібридного характеру [16].

Канада активно залучена до механізмів спільного фінансування НАТО, зокрема трастових фондів. Її підтримка спрямовується як на внутрішню модернізацію інфраструктури, так і на допомогу партнерам – Україні та Грузії. Канадський підхід демонструє ефективність моделі довгострокової підтримки та сприяє розвитку міжнародної кооперації у сфері безпеки.

Швеція, яка з березня 2024 р. є повноправним членом НАТО, активно використовує трастові фонди NSATU та CAP [5]. За даними Уряду Швеції, фінансування у межах зазначених механізмів здійснювалося ще до вступу в НАТО і спрямовувалося переважно на надання нелетальної допомоги, розвиток логістичних спроможностей, модернізацію систем управління, підвищення сумісності стандартів та вдосконалення процесів оборонного планування і забезпечення. Такий фокус дозволяв, з одного боку, уникати політично чутливих аспектів безпосереднього військового залучення, а з іншого – формувати практичну сумісність із процедурами НАТО у сфері фінансового менеджменту, закупівель, логістики та життєвого циклу оборонних ресурсів [4].

Важливою особливістю шведського підходу стало використання трастових фондів і програм НАТО не як разових каналів фінансування, а як інституційних платформ навчання та адаптації, що забезпечували поступову трансформацію національних механізмів управління оборонними ресурсами відповідно до стандартів Альянсу. Участь у NSATU та CAP сприяла запровадженню прозоріших процедур фінансового контролю, підзвітності та координації між цивільними й військовими структурами, що є ключовими вимогами НАТО [17].

Таким чином, досвід Швеції демонструє, що інтеграція фінансових інструментів НАТО може ефективно здійснюватися ще до формального вступу до Альянсу, виконуючи функцію сполучної ланки між національною системою економічного забезпечення оборони та євроатлантичною архітектурою безпеки. Для України цей приклад є показовим у контексті використання трастових фондів і програм НАТО як механізмів не лише ресурсної підтримки, а й структурної трансформації оборонного планування, фінансового менеджменту та логістики на етапі поглибленого партнерства та підготовки до повноцінної інтеграції.

Україна як держава-партнер використовує передусім інструменти Комплексного пакета допомоги (CAP), а також інноваційні програми UNITE – Brave NATO та інші трастові механізми, які забезпечують розвиток національних оборонних спроможностей, реформи сектору безпеки, впровадження інновацій та цифрових рішень, а також підтримку у сфері логістики й протидії безпілотним загрозам [13]. Участь у цих

програмах сприяє інституційній модернізації та технологічним змінам в оборонно-промисловому комплексі України.

Світовий досвід формування та використання фінансових інструментів НАТО вказує на ключові закономірності, які формують сучасну фінансову систему Альянсу (табл. 1). По-перше, базова архітектура фінансових інструментів НАТО ґрунтується на ефективному поєднанні національних оборонних бюджетів із трьома спільно фінансованими бюджетами – цивільним, військовим та Програмою інвестицій у безпеку НАТО (NSIP). Ця комбінація гарантує оптимальний баланс між національною фінансовою відповідальністю держав-членів та принципом колективної солідарності, що є основою фінансового забезпечення Альянсу.

По-друге, механізми спільного фінансування глибоко інтегровані у національні системи оборонного менеджменту країн-членів і функціонують як інструменти оптимізації витрат. Вони забезпечують синергію у розвитку спільних спроможностей, особливо у високотехнологічних та інфраструктурних сферах, таких як командно-штабні елементи, системи зв'язку та інші спільні проекти.

По-третє, трастові фонди НАТО та Комплексний пакет допомоги (CAP) є гнучкими фінансовими інструментами, які стратегічно використовуються для підтримки партнерів. Вони спрямовані на надання невідкладної короткострокової допомоги (у вигляді нелетальних засобів та обладнання) з довгостроковим нарощуванням оборонних та безпекових спроможностей, що набуло особливої актуальності в умовах тривалої військової агресії проти України.

По-четверте, інноваційні інструменти НАТО, такі як мережа DIANA, NIF та спільні програми (наприклад, UNITE – Brave NATO), формують новий технологічний напрям фінансового забезпечення Альянсу [11]. У межах цих механізмів оборонні інвестиції цілеспрямовано спрямовуються на підтримку стартапів, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) та інноваційних екосистем, сприяючи якісному технологічному розвитку

Світовий досвід використання фінансових інструментів НАТО

Країна	Автор / Джерело	Фінансові інструменти НАТО	Напрями застосування	Вплив на оборонні спроможності та економічну систему
США	К.Ек [3]; NATO [15]	Національні внески військового бюджету та NSIP; участь у інноваційних програмах; фінансування інфраструктури	Розвиток спільних спроможностей, інфраструктури, модернізації, управління оборонними мережами	Лідерство у формуванні витрат на оборону; домінуюча роль у спільному фінансуванні; підтримка технологічного розвитку Альянсу
Велика Британія	Уряд Великої Британії [20]	NSIP; спільні закупівлі; участь у NATO Innovation Fund	Мережі зв'язку, стратегічна мобільність, кіберзахист, участь у DIANA	Поглиблення взаємосумісності (інтероперабельності), підвищення ефективності закупівель, розвиток інноваційного сектору
Німеччина	М.Матетейс [8]	Високі внески до цивільного та військового бюджетів НАТО; підтримка інфраструктурних проєктів	Підтримка командно-штабних структур; інвестиції у транспортну інфраструктуру	Посилення тилкових та логістичних спроможностей НАТО у Європі
Польща	Ч.Аткінсон [1]	NSIP; DIANA; участь у інноваційних програмах	Модернізація інфраструктури, кібербезпека, інноваційні оборонні технології	Підвищення технологічного рівня; інтеграція з НАТО через інноваційні механізми
Литва, Латвія, Естонія	Документи НАТО щодо NSIP [16]	NSIP; інвестиції у системи раннього попередження, розміщення сил НАТО	Інфраструктура розміщення союзників; кіберзахист; прикордонна безпека	Зміцнення східного флангу Альянсу; підвищення національної стійкості
Канада	Портал НАТО – Трастові фонди НАТО [13]	Внески до усіх спільних бюджетів НАТО; підтримка трастових фондів	Підтримка партнерів (Україна, Грузія); модернізація інфраструктури	Розвиток інструментів довгострокової підтримки, посилення міжнародної кооперації
Україна	Портал НАТО – Комплексний пакет допомоги Україні (CAP) [2]	CAP; UNITE – Brave NATO	Підтримка спроможностей, реформи сектору безпеки, інновації, логістика, протидія БпЛА	Підвищення оборонної стійкості, інституційна модернізація, технологічні зміни в оборонно-промисловому комплексі
Швеція	Уряд Швеції [6]	Внески до NSATU; CAP	Нелетальна допомога, логістичні системи, модернізація	Зміцнення оборонної взаємодії з НАТО до вступу

Джерело: узагальнено автором

Висновки та перспективи подальших досліджень. Порівняльний аналіз свідчить, що фінансові інструменти НАТО використовуються країнами не лише для підтримки колективної оборони, а й як каталізatori внутрішніх реформ, розвитку інноваційних секторів та модернізації інфраструктури. Країни з високим рівнем економічного розвитку (США, Німеччина, Велика Британія) демонструють багатовекторне застосування інструментів НАТО, поєднуючи класичні фінансові внески зі стратегічними інноваційними інвестиціями. Країни Балтії та Польща використовують механізми НАТО передусім для зміцнення регіональної безпеки та технологічної стійкості. Канада відіграє роль глобального інвестора та партнера у сфері безпеки.

Таким чином, аналіз світового досвіду застосування фінансових інструментів НАТО засвідчує, що фінансова архітектура Альянсу поєднує класичні механізми спільного фінансування з інноваційними інвестиційними формами, орієнтованими на технологічний розвиток та інституційну стійкість. У цьому контексті для України відкриваються можливості глибокої інтеграції до євроатлантичної фінансової системи, модернізації оборонно-промислового комплексу та підвищення технологічної й інституційної спроможності, що є ключовим фактором формування стійкої моделі воєнно-економічної безпеки.

References:

1. Atkinson, C. (2025), «Collaboration among NATO's defence innovators: Lessons from Poland», *Security and Defence Quarterly*, Vol. 51 (3), pp. 21–37, [Online], available at: <https://securityanddefence.pl/pdf-205139-129473?filename=Collaboration%20among.pdf>
2. NATO, *Comprehensive Assistance Package (CAP) for Ukraine*, [Online], available at: <https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/comprehensive-assistance-package-cap-for-ukraine>
3. Ek, C. (2010), *NATO Common Funds Burdensharing: Background and Current Issues*, Congressional Research Service, [Online], available at: https://www.files.ethz.ch/isn/117071/2010-04-22_NATO_Common_Funds_Burdensharing.pdf
4. Government of Sweden, *Financial support via funds*, [Online], available at: https://www.government.se/government-policy/swedens-support-to-ukraine/military-support-to-ukraine/financial-support-via-funds/?utm_source=chatgpt.com
5. Government of Sweden (2025), *Sweden's Contribution to NATO Trust Funds and Ukraine Assistance*, [Online], available at: <https://www.government.se>
6. Government of Sweden (2025), *Sweden's Support to NATO Trust Funds and Ukraine*, [Online], available at: <https://www.government.se>
7. Jura, A. (2024), «Defense Financial Mechanisms in NATO Countries – Managerial Approaches», *Journal of Defense Resources Management*, Vol. 15, No. 2, pp. 67–91, [Online], available at: https://jodrm.eu/wp-content/uploads/2025/02/05_IURA.pdf
8. Matthijs, M. (2023), *Germany's New Role in European Security*, Council on Foreign Relations, [Online], available at: <https://www.cfr.org/article/germanys-new-role-european-security>
9. Matthijs, H. (2023), «The Funding of The North Atlantic Treaty Organization: The funding of the NATO», *ASSRJ*, Vol. 10 (4), pp. 210–220, [Online], available at: <https://researchportal.vub.be/files/106603586/98933187.pdf>
10. «NATO and Ukraine launch UNITE – Brave NATO for defense innovation: what's the budget», [Online], available at: <https://unn.ua/en/news/nato-and-ukraine-launch-unite-brave-nato-for-defense-innovation-whats-the-budget>
11. *NATO Innovation Fund – News*, [Online], available at: <https://www.nif.fund/news/new-research-finds-barriers-to-capital-remain-for-innovators-in-the-defence-security-and-resilience-space/>
12. «Partnerships and Cooperation», *NATO Trust Funds*, [Online], available at: <https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/nato-trust-funds>
13. «Partnership and DCB Trust Funds Overview», *NATO Trust Funds*, [Online], available at: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_85373.htm
14. NATO, *Funding NATO (Civil Budget, Military Budget, NATO Security Investment Programme)*, [Online], available at: <https://www.nato.int/en/what-we-do/introduction-to-nato/funding-nato>
15. *Funding NATO*, Official NATO Portal, [Online], available at: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm
16. *Key Documents and Project Summaries, NATO Security Investment Programme (NSIP)*, [Online], available at: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69332.htm
17. Government of Sweden (2025), «New donations to NATO's support to Ukraine», [Online], available at: https://www.government.se/press-releases/2025/06/new-donations-to-natos-support-to-ukraine/?utm_source=chatgpt.com
18. «Practical Support», *Relations with Ukraine*, [Online], available at: <https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/relations-with-ukraine>
19. NATO (2024), *The 2025–2029 Common Funding Resource Plan*, [Online], available at: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2024/07/18/the-2025-2029-common-funding-resource-plan>
20. UK Government (2024), *UK and NATO: Defence, Procurement and Innovation Cooperation*, [Online], available at: <https://www.gov.uk/government/collections/uk-and-nato>
21. Hasyn, R.V., Ivasechko, O.Ya. and Zdroveha, M.V. (2024), «Innovatsiini proiekty NATO u sferi oborony: akselerator oboronnykh innovatsii dlia Pivnichnoi Atlantyky (DIANA) ta Innovatsiinyi fond (NIF)», *Rehionalni studii*, Issue 38, pp. 160–166, [Online], available at: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/38/28.pdf>
22. «Ukraina zapuskaie spilno z NATO programu finansuvanna oboronnykh innovatsii UNITE – Brave NATO» (2024), *UKRINFORM*, [Online], available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4062925-ukraina-zapuskaie-spilno-z-nato-programu-finansuvanna-oboronnih-innovacij.html>

Ісаєв Андрій Миколайович – аспірант Державного університету «Житомирська політехніка».
<https://orcid.org/0000-0001-9165-2802>.

Наукові інтереси:

- механізми економіко-інституційної інтеграції;
- фінансові інструменти НАТО та міжнародна допомога;
- економіка глобальної безпеки;
- євроатлантична інтеграція.

Isaiev A.M.

**Global experience in the development and use of NATO financial instruments in systems
for meeting the economic needs of defense**

The article provides a comprehensive analysis of the world experience in the formation and use of NATO financial instruments in the systems of economic support for the defense needs of the state. It is substantiated that the financial architecture of the Alliance is based on a combination of national budgets with joint financing mechanisms, which include civil and military budgets and the Security Investment Program (NSIP). It is determined that these instruments provide not only the function of resource provision, but also act as institutional mechanisms for coordination, standardization and increasing the efficiency of defense planning.

The features of the functioning of trust funds, the Comprehensive Assistance Package, as well as innovative financial mechanisms, in particular DIANA, NATO Innovation Fund and UNITE – Brave NATO, which form a technologically oriented segment of the Alliance's financial system, are studied. It is established that current trends in the development of these instruments are characterized by a transition from traditional budget financing to flexible program-targeted and investment models focused on supporting innovations, developing defense-industrial ecosystems and ensuring the stability of the state.

A comparative analysis of the practices of Alliance members and partners has identified key patterns in the integration of financial mechanisms into national defense management systems, in particular their role in increasing the efficiency of resource use, infrastructure development, and strengthening technological potential. Particular attention is paid to Ukraine's experience in using relevant instruments in conditions of full-scale war and transformation of the security and defense sector.

It is substantiated that the implementation of NATO financial instruments enhances the increase in economic stability, institutional favorableness, and defense capability of the state, and also creates prerequisites for their integration into the Euro-Atlantic security space.

Keywords: NATO; financial instruments; economic support for defense; joint financing; NSIP; trust funds; defense innovations; DIANA; defense planning.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2025.